Βιβλιοθήκη Αρσακείων Σχολείων Ψυχικού

Ιανουάριος 2025

27 Ιανουαρίου

Μνήμη Ολοκαυτώματος

«Μαύρη μωρέ μαύρ' είν' η ζωή που κάνουμε
Με φόβο τρώμε το ψωμί, με φόβο περπατάμε
Στη βρύσ' μωρέ, στη βρύση να πάω δεν μπορώ
Παντού μου λέει ο σκοπός "είσαι φυλακισμένη,
γερμανοκρατουμένη".
Δεν έκλεψα μωρέ, δεν έκλεψα ούτε σκότωσα
Εβραιοπούλα είμουνα, γι' αυτό με φυλακίσαν.
Στο Άουσβιτς με κλείσαν…..»

(Τραγούδι στα Στρατόπεδα Συγκεντρώσεως)

«Δεν είμαι ηρωίδα…..
Ήμουνα όμορφο κορίτσι σαν παιδί, παραχαϊδεμένη….Ήρθε ο πόλεμος…. Δεν ήθελα να πεθάνω. Το να πυροβολώ μου φαινόταν τρομαχτικό, ποτέ δεν είχα σκεφτεί ότι θα πυροβολήσω. Ε, ναι! Φοβόμουνα το σκοτάδι, το πυκνό δάσος. Φυσικά φοβόμουνα τα αγρίμια….Ω! Δεν μπορούσα να φανταστώ πως μπορεί κανείς να συναντήσει έναν λύκο ή ένα αγριογούρουνο. Ακόμα και τα σκυλιά φοβόμουνα. Α, ναι! Αυτή ήμουνα…
Έμαθα να πυροβολώ- με τουφέκι, πιστόλι και πολυβόλο….Έπαψα να φοβάμαι το σκοτάδι. Και τα αγρίμια….Αλλά το φίδι θα το αποφύγω, τα φίδια δεν τα συνήθισα.
Σε όλη τη διάρκεια του πολέμου όμως σκεφτόμουνα ότι θα μπορούσα να είχα κάτσει σπίτι, κοντά στη μάνα μου, Κοντά στην όμορφη μαμά μου, η μαμά ήταν πολύ όμορφη. Ε, ναι! Δεν θα το αποφάσιζα… Από μόνη μου όχι. Δεν το αποφάσιζα… Όμως…. Μας είπαν…. Την πόλη την κατέλαβαν οι Γερμανοί και τότε έμαθα ότι είμαι Εβραία….»

(απόσπασμα σελ. 107-108)
Ο πόλεμος δεν έχει πρόσωπο γυναίκας / Σβετλάνα Αλεξίεβιτς ; μετάφραση Ελένη Μπακοπούλου (openabekt.gr)

Μια γυναίκα που κρύβει το πρόσωπό της κάθεται σε ένα παγκάκι που φέρει την επιγραφή «Μόνο για Εβραίους». Αυστρία, γύρω στο Μάρτιο του 1938.

Δείτε το τεκμήριο ΕΔΩ

«Όταν εγώ γυρνούσα σπίτι γεμάτος λάσπες και κατασκονισμένος, η μητέρα μου δεν έλεγε τίποτα. Κάποιο βράδυ, όταν θέλησα να πλυθώ, διαπίστωσα ότι δεν υπήρχε πιά νερό.

- *Από το πρωί γίνεται αυτό, είπε η μητέρα μου.*

Μετά, δεν είχαμε πια τίποτα να φάμε. Έπαψα να πηγαίνω στα προάστια για να σκάψω χαρακώματα. Έπρεπε να ζήσω, να μάθω να αγωνίζομαι για νερό και τροφή, όπως τα κτήνη. Και οι δρόμοι ήταν γεμάτοι από κτήνη. Εγώ είχα γνωρίσει ανθρώπους. Τώρα το είδος έμοιαζε να έχει εξαφανιστεί. Έφτασα να χτυπηθώ με άλλους για να υπερασπίσω τη θέση μου σε μια μακριά ουρά ανθρώπων εμπρός στο φουρνάρικο της συνοικίας. Έσπρωξα, παραμέρισα κι εγώ τις γυναίκες. Ήμουνα δυνατός. Παρατηρούσα, ήθελα το μερίδιό μου για μένα και για τους δικούς μου, μα προσπαθούσα να καταλάβω. Ήταν άραγε φυσιολογικό αυτό, τούτος ο αγώνας, ο καθένας για τον εαυτό του, για την οικογένειά του; Κανείς πια δεν έδειχνε να αναγνωρίζει τον εαυτό του. Μερικές φορές, οι φαντάροι μοίραζαν τα τρόφιμά τους. Μέσα σ' ένα κήπο της Βαρσοβίας, κοντά στο σπίτι μας, ήταν δύο φαντάροι. Φορούσαν μακριές, πρασινωπές χλαίνες και είχαν ανοίξει τα σακίδιά τους. Γύρω τους στέκονταν γυναικόπαιδα κι ένας από εκείνους τους ηλικιωμένους γενειοφόρους Εβραίους με το χαρακτηριστικό μαύρο καπελάκι του. Οι γυναίκες βάλθηκαν να φωνάζουν:

- *Όχι στον Εβραίο, πρώτα στους Πολωνούς, μη δίνετε τίποτα στον Εβραίο.*

Οι φαντάροι σήκωσαν τους ώμους και έτειναν στον Εβραίο ένα κομμάτι γκρίζο ψωμί, αλλά μια γυναίκα ρίχτηκε στη μέση, έσπρωξε πέρα τον Εβραίο και πήρε το ψωμί του. Ξεφώνιζε σαν τρελή:

- *Όχι στον Εβραίο, πρώτα στους Πολωνούς.*

Ο Εβραίος δεν αποκρίθηκε τίποτα, έφυγε. Οι φαντάροι συνέχισαν να μοιράζουν τις προμήθειές τους. Έσφιξα τα δόντια, δεν είπα τίποτα. Πήρα ένα κομμάτι ψωμί. Δεν μοιάζω με Εβραίο. Οι δρόμοι ήταν γεμάτοι κτήνη, τώρα το ήξερα....»

(απόσπασμα σελ. 26-27)
Στ' όνομα όλων των δικών μου / Martin Gray ; τη συλλογή των αφηγήσεων έγραψε ο Μαξ Γκαλλό ; μετάφραση απ' τα γαλλικά Αργυροπούλου Σταυρούλα (openabekt.gr)

Στο γκέτο της Βαρσοβίας, Εβραιόπουλα με βαθιά πιάτα σούπας. Βαρσοβία, Πολωνία, περίπου 1940.

Δείτε το τεκμήριο ΕΔΩ

«Στο ξύλινο παράπηγμα οι αίθουσες διδασκαλίας δεν είναι τίποτε άλλο από μικρές ομάδες παιδιών πάνω σε σκαμπό. Τοίχοι δεν υπάρχουν, οι πίνακες είναι επίσης αόρατοι και οι δάσκαλοι σχεδιάζουν στον αέρα ισοσκελή τρίγωνα και περισπωμένες ή αναπαριστούν τον ρου των ποταμών της Ευρώπης μ' ένα νεύμα του χεριού.
Υπάρχουν γύρω στις είκοσι ομάδες παιδιών, καθεμιά με τον παιδαγωγό της, τόσο κοντά μεταξύ τους ώστε οι εκπαιδευτικοί πρέπει να διδάσκουν τα μαθήματα ψιθυριστά για να μην μπλέκεται η ιστορία των δέκα πληγών του Φαραώ με την προπαίδεια.
Κάποιοι το θεωρούσαν αδύνατο, περνούσαν μάλιστα για τρελό ή αφελή τον Χιρς: πώς ήταν δυνατόν να διδάσκεις παιδιά σ' ένα αποτρόπαιο στρατόπεδο εξόντωσης όπου απαγορεύονται τα πάντα; Εκείνος χαμογελούσε. Το μόνιμο αινιγματικό μειδίαμα του Χιρς, θαρρείς και ήξερε κάτι που οι άλλοι αγνοούσαν.
Δεν έχει σημασία πόσα σχολεία θα κλείσουν οι ναζί, τους απαντούσε. Κάθε φορά που κάποιος στέκεται σε μια γωνία να διηγηθεί κάτι και μερικά παιδιά κάθονται γύρω του να τον ακούσουν, ανοίγει ένα καινούργιο σχολείο….»

(απόσπασμα σελ. 12-13)
Η βιβλιοθηκάριος του Άουσβιτς / Antonio G. Iturbe ; μετάφραση Αγγελική Βασιλάκου ; επιμέλεια Κέλλη Ουσαντζοπούλου (openabekt.gr)

Η Berta Rosenheim ποζάρει κρατώντας ένα μεγάλο κωνικό δέμα, που συνήθως ήταν γεμάτο με καραμέλες και γραφική ύλη, την πρώτη μέρα της στο σχολείο. Λειψία, Γερμανία, Απρίλιος 1929.

Δείτε το τεκμήριο ΕΔΩ

«Όταν βλέπαμε τα αεροπλάνα, προσευχόμαστε: «Σε παρακαλούμε Θεέ, βομβάρδισε το Άουσβιτς. Ακόμη και αν είναι να σκοτωθούμε βομβάρδισέ το». Ήμαστε πρόθυμοι να πεθάνουμε, προκειμένου να δοθεί τέλος σε αυτή τη φρίκη.
Αλλά δεν το βομβάρδιζαν. Παρακολουθούσαμε τα αεροπλάνα να πετούν από πάνω μας, αλλά κανένα από αυτά δεν έριξε έστω μια βόμβα στο Άουσβιτς. Δεν το καταλάβαινα αυτό, κανείς μας δεν το καταλάβαινε.»

(απόσπασμα σελ. 110-111)
Τα παιδιά της φωτιάς : ο δρ. Γιόζεφ Μένγκελε και η άγνωστη ιστορία των διδύμων του Άουσβιτς / Lucette Matalon Lagnado / Sheila Cohn Dekel ; μετάφραση Αλέξανδρος Κακαβάς ; επιμέλεια Μαρία-Ελένη Γιαννοπούλου (openabekt.gr)

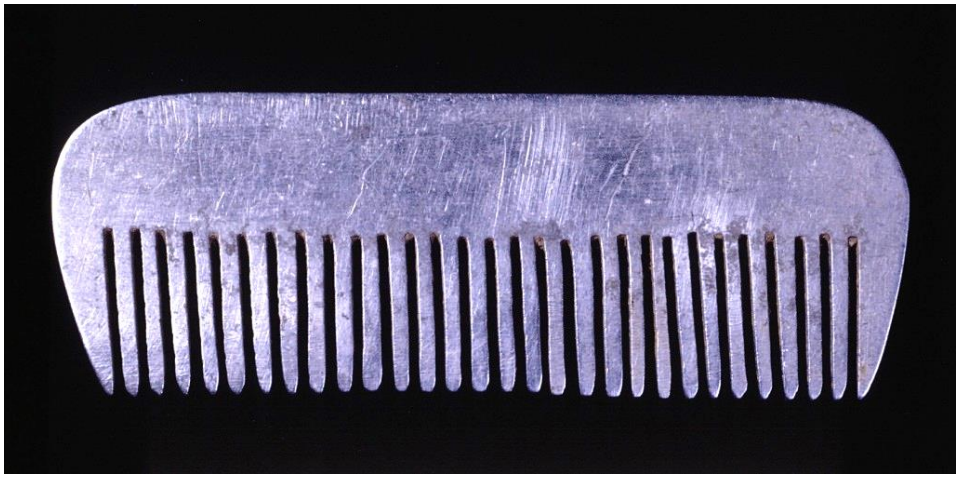

Η Yona Wygocka Dickmann κατασκεύασε αυτήν τη χτένα από αλουμίνιο από εξαρτήματα αεροπλάνων όταν τα SS τη μετέφεραν στο Άουσβιτς για να εργαστεί καταναγκαστικά σε ένα εργοστάσιο κατασκευής αεροπλάνων στο Φράιμπουργκ της Γερμανίας το Νοέμβριο του 1944. Με τη χτένα αυτή, χτένιζε τα μαλλιά της που είχαν αρχίσει να μεγαλώνουν και πάλι μετά την εισαγωγή της στο Άουσβιτς όπου της τα είχαν ξυρίσει εντελώς.

Δείτε το τεκμήριο ΕΔΩ

Η Yona Wygocka Dickmann κατασκεύασε αυτό το σουγιά από αλουμίνιο και από ένα κομμάτι πριονιού όταν οι SS τη μετέφεραν από το Άουσβιτς για καταναγκαστική εργασία σε ένα εργοστάσιο κατασκευής αεροπλάνων στο Φρέϊμπουργκ της Γερμανίας, το Νοέμβριο του 1944. Χρησιμοποιούσε το μαχαίρι για να τεμαχίζει την καθημερινή μερίδα του ψωμιού της σε δυο μικρότερα κομμάτια.

Δείτε το τεκμήριο ΕΔΩ

«Με τον ήχο της καμπάνας το σκοτεινό στρατόπεδο ξυπνάει. Απ' τα ντους ξεπήδησε καυτό νερό, πέντε λεπτά ευδαιμονίας γιατί αμέσως εισβάλλουν τέσσερις και έτσι βρεγμένους και αχνίζοντας ακόμη μας διώχνουν με κραυγές και σπρωξιές στον διπλανό θάλαμο που είναι παγωμένος. Εδώ κάποιοι άλλοι, ωρυόμενοι, μας πετούν κάτι κουρέλια, μας βάζουν στα χέρια ένα ζευγάρι παλιοπάπουτσα με ξύλινη σόλα και χωρίς να καταλάβουμε πως, βρισκόμαστε έξω, στο γαλάζιο, παγωμένο χιόνι της αυγής, ξυπόλυτοι και γυμνοί, κρατώντας τα ρούχα. …….

Όταν τελειώσαμε, ο καθένας έμεινε στη γωνιά του, χωρίς να τολμάμε να κοιτάξουμε ο ένας τον άλλον. Δεν έχουμε καθρέφτη για να δούμε το πρόσωπό μας, αλλά ο καθρέφτης βρίσκεται απέναντί μας, η όψη μας αντανακλάται σε εκατό μελανιασμένα πρόσωπα, σε εκατό ρυπαρές και αξιοθρήνητες μαριονέτες…..

Τότε, για πρώτη φορά, συνειδητοποιήσαμε ότι η γλώσσα μας δεν έχει τις λέξεις για να εκφράσει αυτή την ύβρι, την εκμηδένιση του ανθρώπου. Πιο κάτω δεν γίνεται να πάμε: δεν μπορούμε να σκεφτούμε αθλιότερη ύπαρξη από την δική μας. Τίποτα πιά δεν μας ανήκει: μας στέρησαν τα ρούχα, τα παπούτσια, τα μαλλιά μας. Εάν μιλήσουμε δεν θα μας ακούσουν, και εάν μας άκουγαν δεν θα μας καταλάβαιναν. Θα μας στερήσουν και τ' όνομά μας: κι αν θέλουμε να το κρατήσουμε, θα πρέπει να βρούμε τη δύναμη να το σώσουμε και μαζί μ' αυτό να σώσουμε κάτι από μας, απ' αυτό που υπήρξαμε…»

(απόσπασμα σελ. 29-30)
Εάν αυτό είναι ο άνθρωπος / Primo Levi ; μετάφραση Χαρά Σαρλικιώτη ; επιμέλεια έκδοσης Σταύρος Πετσόπουλος (openabekt.gr)

Μία από τις πολλές αποθήκες στο Άουσβιτς, όπου οι Γερμανοί φύλαγαν τα ρούχα που ανήκαν στα θύματα του στρατοπέδου. Η φωτογραφία αυτή τραβήχτηκε μετά την απελευθέρωση του στρατοπέδου. Άουσβιτς, Πολωνία, μετά τον Ιανουάριο του 1945.

Δείτε το τεκμήριο ΕΔΩ

«Ίσως να οφείλεται στη νοσταλγία του καθαρού αέρα, που στερήθηκα τόσο καιρό, αλλά ό,τι έχει σχέση με τη φύση, με γοητεύει. Θυμάμαι ότι άλλοτε ο γαλάζιος ουρανός, το κελάηδημα των πουλιών, τα λουλούδια, το φως του φεγγαριού δεν με συγκινούσαν. Εδώ όμως άλλαξα…..
Όταν κοιτάω τον ουρανό, τα σύννεφα, το φεγγάρι και τ' άστρα νοιώθω γαλήνια. Είναι φάρμακο πολύ καλύτερο από τη βαλεριάνα. Η φύση με κάνει ταπεινή και με δυναμώνει για να υπομένω, με θάρρος, τις δυσκολίες. Κρίμα, που είμαι αναγκασμένη να κοιτάζω τη φύση μέσα από βρώμικα τζάμια και σκονισμένες κουρτίνες. Και δεν βρίσκω καμμιά ευχαρίστηση έτσι, γιατί η φύση δεν σηκώνει παραμόρφωση.»

(απόσπασμα σελ. 252-253)
Το ημερολόγιο της Άννας Φράνκ / Άννα Φράνκ ; μετάφραση Μπόμπολη Αγγελική (openabekt.gr)

Απόσπασμα από το ημερολόγιο της Άννας Φρανκ, 10 Οκτωβρίου 1942:
«Μια φωτογραφία μου όπως θα ήθελα να είμαι πάντα. Ίσως τότε να είχα ακόμα πιθανότητες να πάω στο Χόλυγουντ.
Αλλά τώρα πια φοβάμαι ότι συνήθως φαίνομαι πολύ διαφορετική.» Άμστερνταμ, Ολλανδία.

Δείτε το τεκμήριο ΕΔΩ

«Λίγο πριν τον πόλεμο ετοιμαζόμουνα να παντρευτώ… Τον δάσκαλο της μουσικής. Τρελή ιστορία. Είχα ερωτευτεί για τα καλά… Κι αυτός…Η μαμά όμως δεν με άφησε: «Είσαι μικρή ακόμα!»
Σύντομα άρχισε ο πόλεμος. Ζήτησα να πάω στο μέτωπο. Ήθελα να φύγω από το σπίτι, να μεγαλώσω. Στο σπίτι έκλαιγαν ενώ με ετοίμαζαν για το ταξίδι. Ζεστές κάλτσες, εσώρουχα…..
Τον πρώτο σκοτωμένο τον είδα την πρώτη μέρα…. Ένα θραύσμα είχε φτάσει τυχαία στην αυλή του σχολείου, όπου ήταν εγκατεστημένο το νοσοκομείο, και τραυμάτισε θανατηφόρα τον νοσηλευτή μας. Και εγώ σκέφτηκα: για γάμο η μάνα μου με θεώρησε μικρή, αλλά για πόλεμο όχι….
Η αγαπημένη μου μάνα….»

(απόσπασμα σελ. 204-205)
Ο πόλεμος δεν έχει πρόσωπο γυναίκας / Σβετλάνα Αλεξίεβιτς ; μετάφραση Ελένη Μπακοπούλου (openabekt.gr)

Η Zofia Burowska (Chorowicz) δώρισε αυτήν την κούκλα, η οποία χρονολογείται από το 1930, στο Μουσείο του Ολοκαυτώματος των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής. Η κούκλα της Zofia ήταν ένα δώρο από τους γονείς της πριν από τον πόλεμο και την είχε μαζί της στα γκέτο του Wolbrum και της Κρακοβίας στην Πολωνία. Η κούκλα, μαζί με ορισμένα από τα υπάρχοντα της οικογένειας, δόθηκαν σε μη Εβραίους φίλους της οικογένειας για φύλαξη. Η Zofia απελάθηκε στο στρατόπεδο καταναγκαστικής εργασίας Skarzysko-Kamienna, κοντά στην Κρακοβία και στη συνέχεια μεταφέρθηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Μπούχενβαλντ στη Γερμανία, όπου απελευθερώθηκε. Μετά τον πόλεμο, επέστρεψε στην Κρακοβία για να βρει την κούκλα της.

Δείτε το τεκμήριο ΕΔΩ

«Στο γκέτο ζούσαμε πίσω από αγκαθωτά σύρματα… Θυμάμαι μάλιστα ότι συνέβη μια Τρίτη, για κάποιο λόγο μετά σκέφτηκα ότι ήταν Τρίτη. Τρίτη… Αριθμό και μήνα δε θυμάμαι. Αλλά ήταν Τρίτη. Είχα πλησιάσει τυχαία το παράθυρο. Στο παγκάκι απέναντι από το σπίτι μας κάθονταν μια κοπέλα κι ένας νεαρός και φιλιόντουσαν. Ολόγυρα πογκρόμ, πυροβολισμοί. Κι αυτοί φιλιούνται; Είχα συγκλονιστεί από αυτή την ειρηνική εικόνα….
Στην άλλη άκρη του δρόμου μας, που ήταν μικρός, εμφανίστηκε μια γερμανική περίπολος. Είχαν δει κι αυτοί, είχαν θαυμάσια επίβλεψη. Δεν πρόλαβα να καταλάβω τίποτα. Φυσικά δεν πρόλαβα… Κραυγή…Κρότος. Πυροβολισμοί…. Εγώ…Καμία σκέψη… Πρώτη αίσθηση, φόβος. Θυμάμαι μόνο ότι το αγόρι και η κοπέλα πετάγονται μεμιάς – μπάμ! Και ήδη πέφτουν. Έπεσαν ταυτόχρονα. Κι ύστερα… Πέρασε μια μέρα, πέρασε δεύτερη…τρίτη.. Κι όλο σκέφτομαι το ίδιο. Πρέπει κανείς να καταλάβει: δε φιλιόντουσαν σπίτι, αλλά στον δρόμο. Γιατί; Ήθελαν να πεθάνουν με τον τρόπο αυτό…. Ήξεραν ότι στο γκέτο ούτως ή άλλως θα χαθούν, ήθελαν να πεθάνουν διαφορετικά…Βεβαίως, αυτό είναι έρωτας. Τι άλλο; Τι άλλο μπορεί να είναι… Μόνο έρωτας.
Σας το διηγήθηκα… Και είναι αλήθεια πως μου βγήκε όμορφα. Στη ζωή όμως, στην πραγματικότητα; Στην πραγματικότητα είχα νιώσει φρίκη… Μάλιστα… Τι άλλο; Τώρα που το σκέφτομαι… Αγωνίζονταν… ήθελαν να πεθάνουν όμορφα. Είμαι πεπεισμένη, ήταν επιλογή τους….»

(απόσπασμα σελ. 303-304)
Ο πόλεμος δεν έχει πρόσωπο γυναίκας / Σβετλάνα Αλεξίεβιτς ; μετάφραση Ελένη Μπακοπούλου (openabekt.gr)

Ένα ζευγάρι παπούτσια που έμειναν πίσω μετά από απέλαση στο γκέτο του Κοvno. Ο φωτογράφος George Kadish έγραψε στη λεζάντα της φωτογραφίας «Το σώμα έφυγε». Κοvno, Λιθουανία, περίπου 1943.

Δείτε το τεκμήριο ΕΔΩ

«Ποτέ δεν είχαμε παίξει τόσο: δύο, τρία κοντσέρτα την εβδομάδα. Καθημερινά, συχνά πολλές νύχτες συνέχεια, τα Ές Ές έρχονται στο μπλοκ μας ν' απαιτήσουν τη δόση τους στη μουσική. Πάλι και πάντα μουσική…. Για μας, γίνεται μια από τις μορφές της κόλασης. Κι όμως ευγνωμονώ τη μουσική που μου δίνει αυτή την αναβολή και πού μου επιτρέπει, όταν δουλεύω στις παρτιτούρες, όταν ανασυνθέτω τα κομμάτια, να ξεχνάω, να οξυγονώνω το πνεύμα μου, να βρίσκομαι για λίγες ώρες σε πνευματική ανάταση! Ακόμα και να διασκεδάζω, όπως μου συνέβη μόλις προ ολίγου με την ενορχήστρωση της «Καβαλερία Ρουστικάνα», πού τα πρώτα της μέτρα θυμίζουν το αγαπημένο μας τραγούδι: «Θα περιμένω». Γραμμένο για τους απόντες του 1939-1940, συμβολίζει για μας όλους τους γυρισμούς, το δικό τους και το δικό μας. Κάθε φορά που παίζουμε κι ερμηνεύω αυτό το μέρος, χαιρόμαστε κρυφά. Είναι ευχάριστο να τραγουδάς κάτω από τη μύτη τους, ένα τραγούδι ελπίδας. Η εξαπάτηση είναι η εκδίκηση των ανίσχυρων. Έχω ανακαλύψει άλλες χαρές. Διασκεύασα σε εμβατήριο το «Γιόζεφ Γιόζεφ…» ένα διάσημο φόξ-τρότ, έργο κάποιου Αμερικανοεβραίου. Χάρη σέ εμένα οι γυναίκες των κομάντος παρελαύνουν στο ρυθμό της εβραϊκής μουσικής, που οι εκτοπισμένες μερικές φορές τον αναγνωρίζουν. Ποτέ δεν το κατάλαβε ούτε ένας Ές Ές! Το ακούνε με φανερή ικανοποίηση κρατώντας το ρυθμό. Πιο νόστιμο ακόμα ήταν να τους βλέπω ν' απολαμβάνουν με άπειρη ευχαρίστηση το πρώτο μέρος από το κοντσέρτο σε Μί ελάσσονα για βιολί και ορχήστρα του Μέντελσον, πού είναι απαγορευμένος συνθέτης στη Γερμανία και στις κατεχόμενες χώρες. Την ημέρα πού το έγραψα από μνήμης και το βρήκε η Άλμα στο αναλόγιό της, με κοίταξε:

- *Νομίζεις πώς θα περάσει απαρατήρητο;*
- *Ασφαλώς, κανείς δεν είναι ικανός να το καταλάβει.*
- *Γιαβόλ! Στο πρόγραμμα θα πεις να γράψουν: Κοντσέρτο για βιολί και ορχήστρα.*

Και κάθε φορά που το διευθύνει και το ερμηνεύει, ανταλλάσσουμε ένα συνωμοτικό χαμόγελο. Κι όμως ο κίνδυνος πού διατρέχουμε είναι άμεσος. Αλλά τί έντονη ηδονή να τους βλέπεις να εκστασιάζονται ακούγοντας την απαγορευμένη μουσική! Ωραίες στιγμές, σύντομες, πολύ σύντομες……»

(απόσπασμα σελ. 161-162)
Αναβολή για την ορχήστρα : το ολοκαύτωμα των Εβραίων στο στρατόπεδο Άουσβιτς-Μπιρκενάου : μαρτυρία συγκεντρωμένη από τη Μαρσέλ Ρουτιέ / Φάνια Φενελόν ; μετάφραση Ειρήνη Μπουζάλη (openabekt.gr)

Ακούστε το τραγούδι ΕΔΩ

Ο Mordecai Gebirtig, γεννημένος το 1877 στην Κρακοβία της Πολωνίας, ήταν ένας λαϊκός ποιητής και τραγουδοποιός Εβραϊκής καταγωγής. Έγραψε το τραγούδι "Undzer shtetl brent!" το 1936, μετά από έναν διωγμό κατά των Εβραίων (τα γνωστά «πογκρόμ») στην Πολωνική πόλη Przytyk. Κατά τη διάρκεια του πολέμου, το τραγούδι ήταν πολύ δημοφιλές στο γκέτο της Κρακοβίας και ενέπνευσε πολλούς νέους να λάβουν μέρος στην ένοπλη αντίσταση κατά των Ναζί. Το τραγούδι διαδόθηκε σε πολλά γκέτο και στρατόπεδα συγκέντρωσης και μεταφράστηκε στα Πολωνικά και σε πολλές άλλες γλώσσες.
Ο Gebirtig σκοτώθηκε τον Ιούνιο του 1942 κατά τη διάρκεια μιας επιχείρησης συγκέντρωσης των Εβραίων πριν από την απέλασή τους στο γκέτο της Κρακοβίας.
Σήμερα, το "Undzer shtetl brent!" παραμένει ένα από τα πιο δημοφιλή αναμνηστικά τραγούδια του πολέμου.

«Ο φωτογράφος είχε απαθανατίσει ακόμα την υποδειγματική εσωτερική οργάνωση του γκέτο, το ταχυδρομείο, την αστυνομία, το δικαστήριο, την πυροσβεστική, την υπηρεσία εκκένωσης των βόθρων, το κουρείο, τις υγειονομικές υπηρεσίες, το γραφείο τελετών και το νεκροταφείο….

Σε αυτές τις εγκαταστάσεις, που βασίζονταν ως επί το πλείστον στη χειροποίητη τέχνη, έβλεπες γυναίκες καθισμένες να πλέκουν άχυρα, μαθητευόμενα παιδιά στον πάγκο του σιδηρουργού, άνδρες να κατασκευάζουν βλήματα, να δουλεύουν στο εργοστάσιο καρφιών ή στην αποθήκη με τα κουρέλια και παντού πρόσωπα, αναρίθμητα πρόσωπα, που είχαν σηκώσει το βλέμμα από την εργασία τους την απειροστή στιγμή της φωτογράφισης. Η εργασία είναι ο μόνος δρόμος, αυτό ήταν το σύνθημα. Πίσω από το κατακόρυφο καφάσι του αργαλειού κάθονται τρεις νεαρές, πάνω-κάτω εικοσάχρονες κοπέλες. Δεν γνωρίζω ποιες είναι οι τρεις νεαρές γυναίκες. Το φως πέφτει πάνω τους από το παράθυρο στο φόντο, κι έτσι δεν μπορώ να διακρίνω καλά τα μάτια τους, τα νοιώθω όμως καρφωμένα επάνω μου, καθώς στέκομαι βέβαια στο ίδιο σημείο όπως και Γκένεβαϊν, ο λογιστής, με τη φωτογραφική μηχανή του. Η κοπέλα στη μέση έχει ξανθά μαλλιά και κατά κάποιον τρόπο μοιάζει με νύφη. Η υφάντρα στα αριστερά της γέρνει ελαφρώς το κεφάλι προς το πλάι, ενώ η κοπέλα στη δεξιά άκρη με κοιτάζει τόσο επίμονα και ανελέητα, ώστε αποστρέφω το πρόσωπό μου. Αναρωτιέμαι πως θα ήταν άραγε τα ονόματά τους- Ρόζα, Λουίζα και Λέα ή μήπως Κλωθώ, Λάχεσις και Άτροπος, οι κόρες της Νύχτας, με το αδράχτι, τη ρόκα και το ψαλίδι.»

(απόσπασμα σελ. 270-271)
Οι ξεριζωμένοι : τέσσερα εικονογραφημένα αφηγήματα / W.G. Sebald ; μετάφραση από τα γερμανικά Γιάννης Καλιφατίδης (openabekt.gr)

Οι "Ostarbeiter" (εργάτες από την Ανατολή) ήταν κυρίως γυναίκες από την ανατολική Ευρώπη που μεταφέρθηκαν στη Γερμανία για να εργαστούν σε στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας. Φορούσαν ένα σήμα με την ένδειξη "OST" (χαμηλά στο κέντρο της φωτογραφίας) Γερμανία, μετά το 1942.

Δείτε το τεκμήριο ΕΔΩ

«Στις 11 Απριλίου του 1945, κατά το απογευματάκι, ο Άμπε και εγώ ήμασταν ζαρωμένοι κάτω από μία ξύλινη κουκέτα. Ο χρόνος είχε παγώσει και δεν ξέραμε αν ήμασταν ζωντανοί ή πεθαμένοι. Απ' έξω ακούστηκαν φουριόζικα βήματα και έπειτα φωνές και ζητωκραυγές. Λίγη ώρα μετά, ο Τζάκοβ φώναξε από κάπου μακριά πως τα παιδιά μπορούσαν πια να βγουν έξω. Τα Ες-Ες είχαν φύγει. Το μεγάλο ρολόι της πύλης είχε σταματήσει στις 3:10 μ.μ., στην ακριβή ώρα της απελευθέρωσής μας.
Το μόνο που σκεφτόμουν εκείνη τη στιγμή ήταν ότι για χρόνια ολόκληρα ξυπνούσα κάθε πρωί μέσα στον εφιάλτη. Τώρα εμφανιζόταν μπροστά μου η ζωή. Είχα επιβιώσει. «Όμως, τι ακριβώς είναι η ζωή;» αναρωτιόμουν καθώς έβλεπα τα αμερικανικά τζιπ να μπαίνουν στο στρατόπεδο. Ποιο είναι το νόημά της, όταν είσαι μονάχα ένας αριθμός;
«Ονομάζομαι 117098», είπα στον Αμερικανό στρατιώτη που με ρώτησε πως με λένε.
Αυτό ήμουν μονάχα για τρία ολόκληρα χρόνια. Το 117098. Με τρομοκρατούσε ακόμη και ένα λευκό λουλούδι. Ακόμη και η ελπίδα που γεννιόταν μέσα στη λάσπη. Συμβόλιζε την ελευθερία, μα εγώ ήξερα μονάχα τη σκλαβιά.....»

(απόσπασμα σελ. 144-145)
Το αγόρι από το Μπούχενβαλντ : η αληθινή ιστορία ενός παιδιού που επέζησε από το Ολοκαύτωμα / Ρόμπι Γουεϊσμαν, Σούζαν Μακ Κλίλλαντ ; μετάφραση Γιώργος Παναγιωτάκης, Καρολίνα Μιζάν (openabekt.gr)

Ο Αβραάμ Lewent, ο οποίος μεταφέρθηκε από το γκέτο της Βαρσοβίας στο Μαϊντάνεκ και αργότερα σε διάφορα στρατόπεδα συγκέντρωσης στη Γερμανία, φορούσε αυτό το σακάκι σαν μέρος της φόρμας που του δόθηκε μόλις αφίχθη στο στρατόπεδο συγκέντρωσης στο Μπούχενβαλντ το 1944.

Δείτε το τεκμήριο ΕΔΩ

Πηγές:

openABEKT

https://www.ushmm.org/el

https://encyclopedia.ushmm.org/el

Ελληνική ποιητική ανθολογία για το Ολοκαύτωμα, 3η έκδοση ΚΙΣ, 2006

Jewishmuseum

Δείτε αξιόλογα έργα Αντιπολεμικής Λογοτεχνίας που διαθέτει η **Βιβλιοθήκη:**

- *Θραύσματα πολέμου : μια ανθολογία με μαρτυρίες, αφηγήσεις, στοχασμούς / Συλλογικό έργο ; επιλογή και επιμέλεια Έφη Κορομηλά (openabekt.gr)*
- *Αθώοι μάρτυρες : παιδικές αναμνήσεις από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο / Marilyn Yalom ; μετάφραση Παλμύρα Ισμυρίδου ; πρόλογος Meg Waite Clayton ; επιμέλεια τόμου Ben Yalom (openabekt.gr)*
- *Η τριλογία του Λεβάντε / Olivia Manning ; μετάφραση Κλαίρη Παπαμιχαήλ (openabekt.gr)*
- *Άπαντα τα διηγήματα / Βόλφγκανγκ Μπόρχερτ ; μετάφραση Κώστα Μπαρούτα (openabekt.gr)*
- *Ζωή και πεπρωμένο : μυθιστόρημα / Βασίλι Γκρόσμαν ; μετάφραση από τα ρωσικά Γιώργος Μπλάνας (openabekt.gr)*
- *Ο ήχος των πουλιών : μυθιστόρημα / Sebastian Faulks ; μετάφραση Αντώνης Καλοκύρης ; επιμέλεια Ανδρέας Σαμαράς (openabekt.gr)*
- *Το κόκκινο σήμα του θάρρους / Stephen Crane ; εισαγωγή Νίκος Μπακουνάκης ; μετάφραση Νίκος Παναγιωτόπουλος (openabekt.gr)*
- Ο μονάρχης των σκιών / Χαβιέρ Θέρκας ; μετάφραση από τα ισπανικά Γεωργία Ζακοπούλου (openabekt.gr)
- Το μυστικό του φούρνου : μυθιστόρημα / Stephen P. Kiernan ; μετάφραση Κλαίρη Παπαμιχαήλ ; επιμέλεια Ελένη Γεωργοστάθη (openabekt.gr)
- Στο τέλος της γης : μυθιστόρημα / Ντάβιντ Γκρόσμαν ; μετάφραση από τα εβραϊκά Λουίζα Μιζάν (openabekt.gr)